

Секція 4
Приватно-правові та економічні аспекти
реформування правової системи України

Section 4
Private law and economical aspects of reforming
of the legal system of Ukraine

Гера В.
студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент
кафедри міжнародного права та
міграційної політики ЗУНУ
Марценко Н.С.

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
ЗА ДІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Зараз, коли світ стрімко розвивається, ми вже не можемо уявити нашого щоденного життя без штучного інтелекту. Роботизовані механізми захопили всі сфери діяльності людства, і тому тема цивільно-правової відповідальності за дії штучного інтелекту зараз як ніколи актуальна. Окрім того, у сьогоднішній час існує беззаперечна тенденція до заміни людей роботами, адже всім відомий той факт, що роботи легкі в навчанні, не помиляються під час важливих підрахунків, можуть протягом тривалого часу безпомилково виконувати монотонну роботу і з легкістю можуть замінити людину в деяких галузях. Окрім того, сьогодні диктує все нові та нові правила використання роботів. Багато країн вже використовують штучний інтелект у найрізноманітніших галузях, таких як автоматизований підрахунок голосів під час виборів, робота транспорту, нарахування заробітної плати, консультації з найрізноманітніших питань тощо. Такий пришвидшений розвиток новітніх технологій ставить перед вченими все нові та нові виклики.

Багато юристів-науковців досліджували штучний інтелект з позиції правового регулювання. Зокрема, окремі праці щодо правового регулювання штучного інтелекту та його місця у праві присвятили О. А. Баранов, Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova, Н. С. Марценко, М. В. Карчевський та інші. Їх науковий інтерес не безпідставний, адже тема дуже цікава та сучасна, і, очевидно, стосується нашого майбутнього. [2, с. 62].

Що ж таке штучний інтелект? Звісно, перш за все хотілося б розпочати свою роботу саме з поняття «штучного інтелекту». Зараз

налічується далеко не одне визначення даного поняття, проте жодне з них не є всеохоплююче та повне. Кожен науковець має власне визначення штучного інтелекту яке розкриває ті чи інші його риси та особливості. Натомість пошук універсального найбільш повного правового поняття штучного інтелекту залишається відкритим.

Крім того, дане питання є досить проблемним, адже саме питання цивільно-правової відповідальності за дії штучного інтелекту вимагають строгого визначення такого поняття, як «штучний інтелект» [3]. Європейський Союз в рекомендації 2019 року, сформулював визначення даного поняття саме як «високорозвинені системи, що аналізують встановлені умови і приймають до певної міри автономні рішення для досягнення визначених цілей» [4, с. 47]. Визначення цього досить складного поняття також сильно залежить від законодавства тої чи іншої країни. Важливим кроком щодо закріплення стандартів дії штучного інтелекту є прийняття Резолюції Європарламенту від 16.02.2017 року. В ній включені основні положення, загальні принципи, міжнародні аспекти та, звичайно ж, обов'язкова відповідальність за дії штучного інтелекту.

Поняття «штучного інтелекту» неможливе без його розділення на відповідні види. О. А. Баранов виділив саме такі види штучного інтелекту, як: «прикладний штучний інтелект», «загальний штучний інтелект» та звісно ж «штучний суперінтелект» [1; 5, с. 92]. Кожен з цих видів має свої особливості, параметри, критерії та відповідні цілі. Всі вище зазначені види інтелектів є сукупністю комп'ютерних програм. Вони працюють у відповідності до автоматизованої комп'ютерної програми, завдяки якій роботи й можуть замінити людською працю в різноманітних завданнях.

Деякі дослідники запропонували ввести зовсім новий термін в науковий обіг, а саме поняття «електронна особа». Так як суспільні відносини розвиваються дуже швидко появляються все нові об'єкти правовідносин. І ще одним новим суб'єктом стає електронна особа. Електронна особа в дечому схожа з юридичною особою, а саме в тому, що кожна з них покликана щодо досягнення відповідної мети на користь їхніх власників. Однак чітко визначити правовий статус електронної особи відповідно до норм приватного права на сьогодні практично неможливо. Тому дане рішення, виглядає передчасним [5; 11].

Водночас, у Резолюції Європейського Союзу про штучний інтелект досить чітко описано цивільно-правову відповідальність за негативний результат після використання робототехніки. У даній Резолюції також наголошено, що штучний інтелект неможливо притягнути до відповідальності, якщо він своїми діями задав непоправну шкоду третім сторонам. Якщо ж шкоду все ж було завдано, то за неї відповідають так звані агенти, а саме ними можуть бути виробники, власники або ж користувачі [10].

Що ж щодо правосуб'єктності, то цілком очевидно, що людина і робот не може мати однакової правосуб'єктності [11]. Правосуб'єктність

роботизованих механізмів все ж є обмеженою. Суб'єктами правовідносини виступають саме люди, які несуть відповідальність за негативні наслідки дій, а не роботи. Відповідно до ст.421 ЦК України: суб'єктами права інтелектуальної власності є: творець об'єкта права інтелектуальної власності та інші особи, яким належать особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності [7]. Тому очевидно, що в силу того, що штучний інтелект не є суб'єктом цивільних правовідносин, ми не можемо покласти на нього відповідальність за негативний результат. Саме людина відповідає у випадку якщо дії штучного інтелекту спричинили непоправні наслідки, причиною яким стали несправність механізмів або алгоритмів програмного забезпечення [6].

Також можна виділити такі види ступенів відповідальності, як повна та часткова. При повній відповідальності саме людина, яка створила, чи є власником роботизованого механізму несе повну відповідальність за негативні наслідки, спричинені діями робота [9]. Прикладом цього може стати надзвичайно резонансний випадок, який стався зовсім нещодавно у Великобританії, коли внаслідок помилки в алгоритмах програмного забезпечення ПЗ Horizon поштової служби Post Office постраждали сотні невинних людей. Дане програмне забезпечення застосовувалось для підрахунку всіх продаж і через помилку в коді проводило невірні підрахунки протягом декількох років. Цей випадок став найбільшою судовою помилкою за всю історію Великобританії. Через помилку програма показувала недостачу грошей, через що співробітники, які були відповідальні за це потрапили у в'язницю, залишились без заощаджень, а деякі навіть закінчили життя самогубством. Коли ж упущення відкрилось – Post Office признали власну провину, та все ж наслідки були непоправні. 23 квітня 2021 року Королівський суд Лондона виніс 39 виправдувальних вироків щодо співробітників Post Office, так як всі вони були помилково засуджені за крадіжку грошей у компанії [8].

Ще одним прикладом можуть стати електрокари Tesla. У яких вже є розвинутий штучний інтелект, що завдяки новітнім технологіям з легкістю обходиться без водія. Основне використання штучного інтелекту в Tesla полягає у розвитку здатності до самостійного кермування. Сьогодні електрокари Tesla завдяки штучному інтелекту чудово розпізнають навколишні об'єкти і здатні самі керувати машиною на дорозі і по багатьох дослідженнях вони виконують всі правила на дорозі, деякими з яких людина-водій може нехтувати. Однак, зважаючи на такі величезні технічні досягнення, до цього часу практично ніде в світі не урегульовано відповідальність за дії штучного інтелекту при аваріях.

Видається, такий швидкий розвиток штучного інтелекту може становити й небезпеку для життя людства, адже роботизовані механізми створюють з метою до самовідтворення, а в майбутньому й прийняття власних рішень завдяки складній технології. Та, як би люди, створюючи роботів не намагалися створити ідеальний механізм, ніхто не може

передбачити помилки у програмі. Звісно, штучний інтелект – це наше майбутнє, і це беззаперечний факт. Використовуючи роботів ми значно полегшуємо своє життя, однак не можна виключати й негативну сторону активного та безконтрольного використання штучного інтелекту, навіть якщо завдяки цьому ми отримуємо безліч переваг. Крім того, питання відповідальності не може бути вирішено загально та абстрактно, тому попри визначення правового режиму використання штучного інтелекту, слід вишити і питання відповідальності. Оскільки видається не цілком справедливо надавати штучному інтелекту повну автономію та рівну із людиною правосуб'єктність (припустимо), а відповідальність за дії штучного інтелекту перекладати на людину (користувача, винахідника).

Список використаної літератури

1. Баранов О. А. Інтернет речей (IoT): робот зі штучним інтелектом у правовідносинах. *Юридична Україна*. 2018. № 5-6. С. 75-95.
2. Бежевець А. М. Правовий статус роботів: проблеми та перспективи визначення. *Інформація і право*. №1. 2019. С. 61-67.
3. Буров М. Хто несе відповідальність за помилки штучного інтелекту? *Юрист і закон*. 2019. URL: <https://de-jure.ua/khto-nese-vidpovidalnist-za-romilki/>
4. Каткова Т. Г. Штучний інтелект в Україні: правові аспекти. *Право і суспільство*. 2020. №6. С. 46-57.
5. Марценко Н.С. Правовий режим штучного інтелекту в цивільному праві. URL: <file:///C:/Users/TOSHIBA/Downloads/884-1739-1-SM.pdf>
6. Мачуський В.В. Штучний інтелект і право. Business Law Electronic Resource. 2020. URL: <https://www.businesslaw.org.ua/artificial-intelligence-and-law-4/>
7. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
8. BBC Scandal at the Post Office URL: <https://www.bbc.co.uk/programmes/m000gpbv>
9. Civil Liability of Artificial Intelligence URL: <https://indiaai.gov.in/ai-standards/civil-liability-of-artificial-intelligence>
10. European Parliament resolution of 12 February 2019 on a comprehensive European industrial policy on artificial intelligence and robotics (2018/2088(INI)). URL: http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA8-2019-0081_EN.html
11. Martsenko, N. (2020). Determining the place of artificial intelligence in civil law. *Studia Prawnoustrojowe*, (47). URL: <https://doi.org/10.31648/sp.5279>